

Charta Oecumenica voor Europa (ontwerp)

Aan de lidkerken van de Conferentie van Europese Kerken en de Bisschoppenconferenties in Europa

Beste vrienden in Christus, wij groeten u in de naam van onze en Heer Jezus Christus

Namens het gemeenschappelijke Comité van de Conferentie van Europese Kerken (KEK) en de Raad van Europese Bisschoppenconferenties (CEE) is het ons een genoegen uw kerk uit te nodigen tot deelname aan een proces, dat één van de belangrijkste oecumenische ontwikkelingen in Europa belooft te worden. Dit op een kritiek moment in het leven van ons continent aan de vooravond van het nieuwe millennium.

Bij deze brief treft u een exemplaar aan van het ontwerp van de voorgestelde *Charta Oecumenica voor Europa*.

We willen u graag de achtergrond van deze *Charta Oecumenica*, het voorbereidingsproces en de verder te nemen stappen, waartoe wij uw kerk nu uitnodigen, nader toelichten.

Achtergrond

De Tweede Europese Oecumenische Assemblée in Graz, Oostenrijk, in 1997 over het thema: 'Verzoening, gave van God - bron van nieuw leven' deed onder andere de volgende aanbeveling:

“Wij doen de kerken de aanbeveling, een gezamenlijk document uit te werken, dat fundamentele oecumenische plichten en rechten bevat en daaruit een reeks van oecumenische richtlijnen, regels en criteria afleidt, die de kerken, hun verantwoordelijken en alle leden helpt onderscheid te maken tussen proselitisme en christelijk getuigenis evenals tussen fundamentalisme en echte trouw aan het geloof en tenslotte de relaties tussen meederheids- en minderheidskerken in een oecumenische geest inhoud te geven.” (Aanbevelingen 1.2)

De motivatie voor de aanbeveling was als volgt: “de moeilijke situatie waarin de oecu-

menische gemeenschap zich momenteel door omstandigheden bevindt, vraagt om gerichte tegenmaatregelen. Het lijkt nodig om een oecumenische cultuur van samenleven en samenwerken te cultiveren en daarvoor een sterke basis te scheppen.”

In aansluiting op de Assemblée van Graz werd in deze lijn in de kringen van KEK en CCEE gesproken over de idee van een *Charta Oecumenica* als een middel om de verzoening tussen de kerken in Europa te bevorderen en daardoor ook de verzoening in Europa zelf te dienen. Op een zitting in februari 1998 in Rome besloot het gemeenschappelijk Comité van KEK en CCEE voor dit project een proces te starten. In dat kader kwam in oktober 1998 een door KEK en CCEE benoemde kleine werkgroep bijeen in Cartigny bij Genève, die na intensieve discussies een voorlopig ontwerp opstelde. Een grotere groep van circa veertig personen, vertegenwoordigers van de verschillende Europese kerken en uit verschillende landen, werd vervolgens door KEK en CCEE samengeroepen en kwam eind april 1999 in Graz bijeen. Deze groep onderwierp het voorlopig ontwerp aan intensief onderzoek en discussie. In het licht van deze discussie redigeerde de werkgroep het eerste ontwerp, hetgeen resulteerde in het document dat u nu toegestuurd wordt.

De volgende fase

In de volgende fase, die iets langer dan een jaar zal duren, worden alle lidkerken van KEK en CCEE uitgenodigd om dit ontwerp te bestuderen en te bespreken met het oog op de verdere redactie en ontwikkeling. We hopen dat iedere kerk en iedere Bisschoppenconferentie een zo groot mogelijk aantal parochies en gemeenten, diocesen en kerkelijke groeperingen bij de discussie over de Charta zal betrekken. Ze zou niet alleen binnen de kerken besproken moeten worden,

maar ook tussen de kerken in iedere nationale context zodat haar uitwerking op het oecumenische leven goed kan worden beoordeeld.

Reacties zijn vooral welkom op de volgende vragen

1. In hoeverre is dit document aanvaardbaar voor uw kerk? Kan het als bemoediging en uitdaging dienen om het oecumenische leven te verdiepen en de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van Europa meer met andere kerken te delen?
2. Welke concrete punten in dit document moeten aangepast worden en hoe?
3. Welke belangrijke onderwerpen waarvoor de kerken zich zouden moeten inzetten in hun onderlinge relatie, in hun relatie tot Europa, maar die hier niet genoemd worden, moeten worden toegevoegd?
4. Welke praktische waarde kan zo'n document hebben en hoe kan het een stimulans zijn voor het oecumenisch leven in uw eigen omgeving en op Europees?

Zend uw antwoorden alstublieft in vóór 1 september 2000!

De antwoorden van lidkerken van de KEK dienen gestuurd te worden aan het Algemeen Secretariaat in Genève, en die van de rooms-katholieke Bisschoppenconferenties aan het bureau van de CCEE in St. Gallen.

We hopen, dat dit ontwerp en het gesprek erover aanleiding is voor verder oecumenisch beraad in uw eigen kring. Daarbij zijn wij, KEK en CCEE, graag bereid om dat beraad naar vermogen te ondersteunen door bij voorbeeld team-bezoeken naar uw kerk of land te organiseren of door deel te nemen aan bijeenkomsten, die u zelf rond de Charta organiseert. Graag zien wij uw voorstellen dienaangaande tegemoet.

De laatste fasen en de presentatie van de Charta

Na 1 september 2000 zal de werkgroep de binnengekomen reacties bespreken en een laatste versie uitwerken, die begin 2001 zal worden voorgelegd aan het gemeenschappelijk Comité van KEK en CCEE. Als het Comité tot de conclusie komt, dat de voorbereide tekst waarschijnlijk door alle kerken in Europa in zijn geheel zal worden verwelkomd, zal hij door de voorzitters van KEK en CCEE worden ondertekend en onmiddellijk na Pasen 2001 aan de kerken in Europa worden gepresenteerd. Dat zal gebeuren op een Europese oecumenische ontmoeting, die door KEK en CCEE voor die tijd gepland is.

Dat is echter niet het einde van het proces, maar eigenlijk pas het begin. We hopen, dat de *Charta Oecumenica* door alle kerken wordt aangenomen als een verklaring van hun verplichting tot verzoening onder elkaar, tot gemeenschappelijke getuigenis en dienst en tot vrede en gerechtigheid voor heel Europa. Op die manier kan de Charta Oecumenica een blijvende standaard bieden waaraan de kerken hun leven, hun groei in de relatie tot elkaar en hun gezamenlijke getuigenis voor het evangelie van verzoening kunnen meten.

We verheugen ons op uw medewerking in deze onderneming en op het tijdige antwoord van uw kerk.

Met onze gebeden en goede wensen.

In Christus,

METROPOLIET JÉRÉMIE CALIGIORGIS
voorzitter Conferentie van Europese Kerken

MILOSLAV KARDINAAL VLK
voorzitter Raad van Europese Bisschoppenconferenties

Charta Oecumenica voor de samenwerking van de kerken in Europa

ontwerp

Genève/St Gallen, juli 1999

Inleiding

“Eer aan de Vader en de Zoon en de heilige Geest”

We danken onze Drie-ene God, dat Hij door Zijn heilige Geest onze stappen naar steeds intensievere gemeenschap leidt. In het samen luisteren naar Gods Woord in de heilige Schrift, in het belijden van het gemeenschappelijke geloof in de eredienst en op de weg van de gezamenlijke zoektocht naar de goddelijke waarheid willen wij getuigenis afleggen van de liefde en de hoop voor alle mensen. In deze zin zetten wij ons in voor een duidelijkere en meer volkomen eenheid van de kerk van Jezus Christus in deze wereld. We zijn ons ervan bewust, dat wij alleen door onze eigen innerlijke bekering kunnen komen tot de door God zelf bewerkte eenheid in de verscheidenheid van onze geloofsexpressies. We weten, dat het schandaal van de verdeeldheid ons getuigenis ongelooftwaardig maakt. Dat betekent tegelijkertijd, dat wij onze schuld aan de verdeeldheid van de christenen onderkennen en de schaduwen proberen weg te nemen die het gezicht van de kerk van Jezus Christus verduisteren en die in de wereld onbegrip en ergernis veroorzaken. Er is geen alternatief voor verzoening en oecumene. Daarom hebben wij als lidkerken van de Conferentie van Europese Kerken en als katholieke Bisschoppenconferenties in

Europa de plicht om in de geest van de boodschap van de beide Europese oecumenische Assemblées van Bazel 1989 en Graz 1997, de onder ons gegroeide oecumenische gemeenschap te bewaren en verder te ontwikkelen.

I God zelf roept ons op tot eenheid

“Dat ze allen één mogen zijn. Zoals U, Vader, in Mij bent en Ik in U, zo moeten zij in Ons zijn, zodat de wereld kan geloven dat U Mij hebt gezonden” (Joh 17,21).

1. Wij zijn in navolging van Christus geroepen tot eenheid in geloof, in de liefde tot God en de naaste en in de hoop op de voleinding in God. Voor christenen is het evangelie van Jezus Christus de ziel en het hart van al onze oecumenische inspanningen. Gezamenlijk belijden en bekrachtigen wij de oecumenische geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel (381).

Wij verplichten ons om,

- het verlossingswerk van Christus, in het bijzonder het mysterie van zijn dood en opstanding, te verkondigen en ervan te getuigen als hoop voor alle mensen en voor de hele wereld;
- in het samen luisteren naar Gods woord, in de dienst van het evangelie en in het gebed voor en met elkaar door de kracht van de heilige Geest de eenheid in het geloof en in de ene doop zichtbaar te laten worden, die zijn uitdrukking vindt in de eredienst en in het gemeenschappelijke leven in Christus.

II Op weg naar zichtbare gemeenschap van de kerken in Europa

“Daaraan zal iedereen kunnen zien dat jullie leerlingen van Mij zijn: als jullie onder elkaar de liefde bewaren” (Joh 13,35).

We gaan naar elkaar toe

2. Oecumene in Europa begint voor de christenen met de vernieuwing van het hart en de bereidheid tot boete en bekering. De geschiedenis van de christelijke kerken is ook getekend door scheidingen, vijandschappen en zelfs gewapende conflicten. Over verschillen in vragen van geloof, maar ook over menselijke zwakheden en zonden kwam er een breuk in de gemeenschap van de ene kerk van Jezus Christus. Deze verdeeldheid verbreidde zich bovendien over de hele wereld. De daardoor ontstane ongelooftwaardigheid van het christelijke getuigenis kon echter door de oecumenische beweging in deze eeuw worden teruggedrongen en plaatsmaken voor de verzoening onder de christenen.

Wij verplichten ons om,

- in de geest van het evangelie en van de liefde van God nederig de geschiedenis van de schuld van onze kerken te verwerken en elkaar om vergeving te vragen;
- zelfgenoegzaamheid te bestrijden, vooroordelen weg te nemen;
- de geestelijke rijkdommen van verschillende christelijke tradities te erkennen, van elkaar te leren en zo sterker te staan;
- de ontmoeting met elkaar na te streven, er voor elkaar te zijn en zo veel mogelijk met elkaar samen te werken;
- het oecumenisch onderricht in de christelijke opvoeding en in het theologisch onderwijs en de verdere vorming te bevorderen.

Het gemeenschappelijke gebed is het hart van de oecumene

3. De oecumene bestaat bij de gratie van het feit dat wij Gods woord horen en de heilige Geest in ons en door ons laten werken. Door de kracht van de genade die we daar-

door ontvangen bestaan er vandaag vele en verschillende initiatieven om door gebed en eredienst tot de eenheid te komen die Jezus Christus voor zijn kerk wil. Het gemeenschappelijke gebed van de christenen is daarom het hart van de oecumene. Veel gezamenlijke liturgische gebeden en liederen alsook talrijke uiteenlopende nieuwe ervaringen van geestelijke gemeenschap kenmerken onze oecumenische spiritualiteit.

Wij verplichten ons om,

- voor en met elkaar te bidden, omdat de eenheid van de kerk van Jezus Christus uiteindelijk een gave van God is;
- regelmatig oecumenische erediensten te vieren, het gebed en de eredienst voor de eenheid van de christenen te bevorderen;
- op de zoektocht naar een gemeenschappelijke oecumenische spiritualiteit de erediensten en de overige vormen van spiritualiteit van andere kerken leren kennen en waarderen.

Het gemeenschappelijke getuigenis van ons geloof

4. Ten overstaan van de voortschrijdende secularisatie en de ontkerstening in Europa sterken we elkaar in het gemeenschappelijke christelijke getuigenis van ons geloof voor de gezamenlijke nieuwe evangelisatie en missionering in Europa. Daarvoor zijn het herstel van vertrouwen en afspraken tussen de kerken noodzakelijk om schadelijke concurrentie en het gevaar van nieuwe verdeeldheid te vermijden. Daarbij is van belang onderscheid te maken tussen kerkelijke gemeenschappen en sekten.

Wij verplichten ons om,

- met de andere kerken te spreken over onze missionering en evangelisatie;
- mensen niet over te halen zich bij een andere kerk aan te sluiten en in geen geval

door fysiek geweld, morele dwang, psychische druk of aantrekkelijke perspectieven van materiële aard gewin te bewegen tot bekering;

- de bekering van de kerken te ondersteunen en open contacten met elkaar mogelijk te maken.

Er is geen alternatief voor de dialoog

5. Onze daadwerkelijk aanwezige gemeenschap in Christus is van fundamentele betekenis voor onze uiteenlopende theologische en ethische posities. Verschillen in geloof, in de leer en in het zedelijk handelen liggen ten grondslag aan de verdeeldheid tussen de kerken. Om meer oecumenische gemeenschap te bereiken dienen de inspanningen voor een in het geloof gewortelde consensus onvoorwaardelijk voortgezet te worden. Want alleen in overeenstemming met de fundamentele geloofswaarheden kan de gemeenschap van kerken theologisch verantwoord worden. Daarom moeten de dialogen op de verschillende niveaus van het kerkelijk leven gewetensvol en intensief voortgezet te worden.

Wij verplichten ons om,

- de cultuur van de dialoog in en tussen onze kerken te cultiveren en te verdiepen;
- de resultaten van de theologische gesprekken tussen onze kerken op alle niveaus van het kerkelijk leven te communiceren en de consequenties daaruit te trekken;
- bij controversen, met name in ethische kwesties waardoor verdeeldheid van de oecumenische gemeenschap dreigt, de dialoog voort te zetten.

III De dienst van de oecumene voor Europa

“Gelukkig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden” (Mt 5,9).

6. Behalve wanneer fundamentele verschillen van inzicht ons dwingen tot een afzonderlijk optreden, willen we zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken, totdat we het doel van volledige kerkelijke gemeenschap bereiken. Dit principe moet op alle niveaus van het kerkelijke leven voor de kerken in Europa gelden.

Wij verplichten ons om,

- de samenwerking tussen de Conferentie van Europese Kerken (KEK) en de Raad van Europese Bisschoppenconferenties in Europa (CCE) te versterken;
- Europese oecumenische assemblées te houden;
- op plaatselijk, regionaal, nationaal en internationaal niveau in bi- en multilaterale gesprekken te verhelderen over welke basisinhouden van het geloof overeenstemming noodzakelijk is en in welke kwesties verschillen niet tot kerkscheiding hoeven te leiden en wederzijds gerespecteerd kunnen worden;
- conflicten tussen de kerken te helpen oplossen en vrede te stichten;
- de rechten van minderheden te verdedigen en te helpen misverstanden en vooroordelen te overwinnen;
- ervoor te zorgen dat alle kerken in ieder van onze landen toegang tot de media hebben.

Europa een ziel geven

7. De kerken steunen de eenheid van Europa. Oecumene voor Europa betekent daarom het Europese integratieproces niet beperken

tot politiek en economie. Daarom ook willen wij de ‘ziel van Europa’ behouden door vanuit ons gemeenschappelijk geloof op te komen voor grondwaarden zoals gerechtigheid, vrijheid, tolerantie, participatie en solidariteit en ertoe bijdragen dat deze grondwaarden vruchtbaar worden voor het samenleven van de mensen op ons continent.

Wij verplichten ons om,

- de eenheid van Europa in al zijn culturele, etnische en religieuze verscheidenheid te bevorderen;
- de zorgen van de kerken zo mogelijk gezamenlijk naar voren te brengen bij de seculiere Europese instituties;
- grondwaarden tegen inbreuken door overheden te beschermen;
- onze verantwoordelijkheid in Europa voor de hele mensheid, in het bijzonder voor de armen in de landen van de zogeheten ‘Derde Wereld’, te erkennen en te versterken;
- vreedzame structuren te bevorderen, die de prioriteit geven aan geweldloze conflictoplossingen.

Volkeren en culturen verzoenen, de schepping bewaren

8. Juist in Europa zien we het als onze opdracht volkeren en culturen met elkaar te verzoenen. We juichen de verscheidenheid aan regionale, nationale, culturele en religieuze tradities toe als rijkdom van Europa. Onze gezamenlijke inspanningen richten zich op de beoordeling en oplossing van politieke en sociale vragen in de geest van het evangelie.

Wij verplichten ons om,

- de persoon en de waarde van iedere mens als beeld van God te beschermen en gelijkheid van alle mensen te respecteren;

de mensenrechten te beschermen en te verdedigen en onrecht tegen te gaan;

- de democratische processen in Europa en de sociale gerechtigheid onder alle volkeren te bevorderen;
- iedere vorm van nationalisme en uitsluiting uit te bannen, wanneer de liefde tot het eigen volk tot onderdrukking van andere volkeren of nationale minderheden leidt;
- de openheid tegenover het groeiende aantal buitenlandse mensen, asielzoekers en vluchtelingen te bevorderen en de thuisloze mensen in Europa een toevluchtsoord en een thuis te bieden;
- op te komen voor de rechten die alle mensen zonder onderscheid en discriminatie hebben, in het bijzonder de positie en de gelijke rechten van vrouwen op alle levens terreinen te versterken en ons in te zetten voor het welzijn van kinderen en families;
- op te komen tegen iedere vorm van geweld tegen mensen, met name tegen vrouwen en kinderen;
- het milieu, voor alle schepselen te behoeden, in het bijzonder ook voor de volgende generaties.

De relaties tot andere godsdiensten onderhouden

9. Een bijzondere gemeenschap verbindt ons met het volk Israël, dat door God voor alle tijden is uitgekozen, het volk van het

verbond en de beloften, waaruit Jezus Christus is voortgekomen. Samen met onze broeders en zusters van het joodse geloof bidden we samen tot de God van Abraham, Isaak en Jacob. We betreuren alle uitingen van haat, vervolging en van antisemitisme en bidden God om vergeving en verzoening. We ondersteunen de uiteenlopende vormen van joods-christelijke samenwerking. Met respect ontmoeten we de moslims en de volgelingen van andere godsdiensten en we zetten ons in voor wederzijds begrip.

We verplichten ons om,

- de geloofs- en gewetensvrijheid van de mens te erkennen en te beschermen;
- het recht van de mens te erkennen om de waarheid te zoeken en naar geweten getuigenis van deze waarheid af te leggen;
- de ontmoeting, het gesprek en de uitwisseling met andere godsdiensten en levensbeschouwelijke gemeenschappen te initiëren, te ontwikkelen en te ondersteunen.

“Moge de God die onze hoop is, u vervullen met alle vreugde en vrede in het geloven, zodat u overvloedig van hoop, door de kracht van de heilige Geest” (Rom 15,13).

Genève/St. Gallen, juli 1999

Vertaling: G. van Dartel